

φιλοκαλικά σταχυολογήματα

33

2020.6

...διαβάζω...άκούω...καταγράφω

"Ἔδοξε τοίνυν ἡμῖν τά ἐκ φιλομαθείας συνενεγκεῖν εὐρήματα" (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας)

"Μένουμε σπίτι" -2

(παρενέργειες ενός έπωφελοῦς τέστ)

ή έξομολόγηση ενός ήθοποιού

Ὁ ήθοποιός Δημήτρης Χόρν έγραφε:

«Σήμερα τό άπόγευμα έμεινα μόνος μέ τόν έαυτό μου και κόντεψα νά τρελαθώ! Ὁ έαυτός μου είναι ή χειρότερη παρέα! Πώς μέ κουράζουν, μέ έξουθενώνουν οι ψυχικές μου μεταπτώσεις. Έκει πού πετώ από αισιόδοξες διαθέσεις, εκεί πέφτω σά τάρταρα τής άπόγνωσης και τής άπελπισίας».

Είναι συγκλονιστική αυτή ή όμολογία, και στέκεται κανείς άπέναντί της μέ πολύ σεβασμό. Δέν τήν κατακρίνει, άκριβώς γιατί έχει μέσα της τήν ειλικρίνεια. Σεβόμαστε κάθε άνθρωπο και τίς περιπέτειές του. Και σκοπός του σχολίου αυτού δέν είναι νά κρίνη τόν Χόρν - άλλωστε δέν έχουμε αυτό τό δικαίωμα, γιατί κριτής κάθε άνθρώπου είναι ό Χριστός - άλλά λαμβάνουμε άφορμή για έναν σχολιασμό.

Τούς άλλους άνθρώπους μέ τούς όποιους έρχόμαστε σέ έπικοινωνία και συναναστροφή, εύκολα μπορούμε νά τούς ξεγελάσουμε, άλλοτε μέ τίς πρακτικές μας ικανότητες, άλλοτε μέ τίς φιλοσοφικές συζητήσεις, άλλοτε μέ τήν ένασχόλησή μας μέ ψυχολογικά θέματα, άλλοτε μελετώντας τήν κοινωνική πραγματικότητα. Μπορούμε σέ αυτές τίς περιπτώσεις νά βάλουμε προσωπείο, τήν μάσκα τής έξωτερικής έπικοινωνίας. Ὅμως, πώς μπορούμε νά ξεγελάσουμε τόν έαυτό μας, πού ζητά πληρότητα ζωής και όχι

άπλως τήν κουλτούρα; Πώς μπορούμε νά ισορροπήσουμε έσωτερικά, όταν άπουσιάζουν οί ύπαρξιακές έξισορροπητικές δυνάμεις;¹

έξομολόγηση ενός στάρετς

“Όταν άκόμη ήμουν στόν κόσμο, οί φίλοι μου μέ έλεγαν «ίδεαλιστή». Κάποτε ήρθαν νά μέ καλέσουν νά πᾶμε κάπου.

— Διοργανώνουμε ένα πίκ-νίκ. Θά πλέουμε όλη ή συντροφιά μαζί στό Βόλγα. Θά έχωμε μαζί μας καί σαμοβάρι² καί μεζεδάκια! Θά είναι πολύ όμορφα!

— Τί στοιχίζει;

— Δέκα ρούβλια τό άτομο.

Βγάζω τά χρήματα καί καταβάλλω τό μέρισμά μου, γιά νά μή μέ κατηγορούν, ότι άποφεύγω από τσιγκουνιά. Καί μετά, τήν ήμέρα του πίκ-νίκ κάνω τόν άρρωστο. Καί μένω στό σπίτι. Τό βραδάκι πηγαίνω στήν όχθη του Βόλγα. Στο Δημοτικό Κήπο άντηχει ώραία μουσική. Κάνω ένα περίπατο μόνος μου. Άπολαμβάνω τήν όμορφιά τής νύχτας! Τήν εύχαριστιέμαι! Τό πρωϊ οί φίλοι μου συζητούν μεταξύ τους:

— Ήταν αυτός;

— Όχι. Δέν ήταν!

— Μά βέβαια! λένε κάνοντας καί μιά χειρονομία. Πώς νά ήταν! Αυτός ό ιδεαλιστής μας!

“Όμως αυτός ό «ίδεαλισμός» μου, έμένα τελικά μέ όδήγησε έδω: στή Σκήτη τής Όπτινα ...!Αμήν!³

τά πάθη έκδικούνται

“Έχει μιά πρόταση ό άββάς Δωρόθεος:

«Θέλετε νά σάς πῶ ένα παράδειγμα; Άς έρθει κάποιος από σάς νά τόν κλείσω σέ σκοτεινό κελλί καί νά μή φάει, νά μήν πιει, νά μήν κοιμηθει, νά μή συναντήσει

¹ (Ν.Ι.) Έκκλησιαστική Παρέμβαση, Δεκ. 2001, 3.

² Σαμοβάρι: παραδοσιακό ρώσικο σκευος για τό βράσιμο καί τό σερβίρισμα του τσαγιού.

³ Στάρετς Βαρσανούφιος, Βίος & Διδαχές, 1987, Α΄ 85-86.

κανέναν, νά μήν ψάλει, νά μήν προσευχηθεῖ, οὔτε νά θυμηθεῖ καθόλου τό Θεό, γιά τρεῖς μόνον μέρες, καί τότε θά μάθει τί τοῦ κάνουν τά πάθη. Καί αὐτό συμβαίνει ἐφόσον ἀκόμα βρισκόμαστε ἐδῶ. Πόσο μᾶλλον ὅταν χωριστεῖ ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα καί παραδοθεῖ σ' αὐτά καί μείνει μόνη μ' αὐτά!»

Συμπληρώνει τό παράδειγμα ὁ ἄββάς ὡς ἐξῆς:

«Μέ αὐτό τό σάρκινο σῶμα ξεφεύγει λίγο ἡ ψυχή ἀπό τά πάθη της καί βρίσκει παρηγοριά. Τρώει, πίνει, κοιμάται, ζεῖ κοντά μέ τούς ἄλλους, συντροφεύεται ἀπό ἀγαπητά της πρόσωπα. Ὅταν ὅμως χωριστεῖ ἀπό τό σῶμα, μένει μόνη ἡ ψυχή μέ τά πάθη της καί τιμωρεῖται πάντοτε ἀπ' αὐτά, παραμένοντας σ' αὐτά καί ὑποφέροντας ἀπό τήν ἐνόχλησή τους σάν νά βρίσκεται σέ καμίνι, καί καταξοχίζεται ἀπ' αὐτά, ὥστε νά μήν μπορεῖ νά φέρνει στό νοῦ της οὔτε τόν ἴδιο τό Θεό. Γιατί καί μόνο ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ παρηγορεῖ τήν ψυχή, ὅπως λέει καί στόν Ψαλμό: "Ἐφερα στό νοῦ μου τό Θεό καί εὐφράνθηκα" (Ψαλμ. 76:4). Οὔτε καί αὐτό ὅμως δέν τό ἐπιτρέπουν τά πάθη».⁴

«παγκόσμιος» πόλεμος

Ἡ ἀκηδία, ἡ μόνωση, ὁ ἑαυτός μας, ἡ ἐνόχληση τῶν λογισμῶν δέν ἀφήνουν στό ἀπυρόβλητο κι αὐτούς τούς ἀγίους στό ἀρχικό τους στάδιο.

«Ὁ ἅγιος ἄββάς Ἀντώνιος, διαμένοντας κάποτε στήν ἔρημο, βρέθηκε σέ ἀκηδία καί σέ πολύ σκοτεινίασμα τῶν λογισμῶν του. Ἔλεγε λοιπόν στόν Θεό: "Κύριε, θέλω νά σωθῶ, ἀλλά δέν μέ ἀφήνουν οἱ λογισμοί μου. Τί νά κάνω μέσα σ' αὐτή τή θλίψη μου; Πῶς νά σωθῶ;". Βγαίνει λοιπόν γιά λίγο ἔξω ἀπό τό κελλί του. Καί βλέπει κάποιον σάν τόν ἑαυτό του. Ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος καθόταν καί ἐργαζόταν. Ὑστερα ἄφηνε τό ἐργόχειρό του, σηκωνόταν καί προσευχόταν. Καί πάλι καθόταν καί ἔφτιαχνε πλεξοῦδες. Κατόπιν δέ, ξανασηκωνόταν γιά νά προσευχηθεῖ. Καί ἦταν ἄγγελος Κυρίου, σταλμένος γιά νά διορθώσει καί νά ἀσφαλίσει τόν Ἀντώνιο. Ἄκουσε λοιπόν τόν ἄγγελο νά τοῦ λέγει: "Ἔτσι κάνε καί θά σωθεῖς". Ἀκούοντας δέ αὐτά τά λόγια, πολλή χαρά πῆρε καί θάρρος. Καί ἔτσι κάνοντας, σωζόταν».⁵

⁴ Ἄββάς Δωρόθεος, 126.

⁵ Γεροντικό, Ἀντώνιος, 1.

τέσσερα χρόνια!

Ὁ ἅγιος Νήφων παίρνει τή σκυτάλη:

Ὁ νοῦς του σκοτίστηκε. Ὁ φόβος κι ἡ ταραχή τόν παρέλυσαν. Ἔκανε νά προσευχηθεῖ, μά δέν μποροῦσε νά μαζέψει τό νοῦ του. Μύρια κακά τόν κυρίεψαν: χασμουρητά καί ὑπνηλία, κομμάρα καί ραθυμία, ἀκατάσχετη φλυαρία, ἀφόρητη λύπη... Νύχτες καί μέρες συνέχιζε ὁ δαίμονας νά τόν βασανίζει μ' αὐτόν τόν τρόπο. Τό 'χε βάλει σκοπό νά τοῦ σαλέψει ὀλότελα τά λογικά! Ἦθελε νά ρίξει τόν ὄσιο ὀλότελα στήν ἀπιστία! Δέν δίσταζε ἀκόμα καί νά τόν ἐκβιάζει.

— Λοιπόν, ἦ σταματᾶς τήν προσευχή, τοῦ εἶπε κάποτε ὀρθά-κοφτά, ἦ στρογγυλοκάθομαι ἐδῶ δίπλα σου μέχρι νά σκάσεις! Δέν φεύγω, κι ὅ,τι θέλει ἄς γίνε!...

Νά ποιός ἦταν λοιπόν ὁ τελικός του σκοπός. *Νά σταματήσει τήν προσευχή!*

Τέσσερα χρόνια παράδερνε ἔτσι! Κι ὁ διάβολος δέν σταματοῦσε νά τόν σφυροκοπάει κάθε μέρα.

— Ἄκου δῶ! τοῦ λέει. Δέν θά σοῦ ζητήσω πιά τίποτ' ἄλλο, παρά μόνο νά κόψεις τήν προσευχή πού κάνεις πρωῖ καί μεσημέρι...

Ἦταν νά θαυμάζει κανείς τήν ὑπομονή καί τήν καρτερία, πού ἔδειχνε ὁ δίκαιος! Μά κι ἀπ' τά χεῖλη του δέν ἔλειπε ἡ δοξολογία τοῦ Θεοῦ... Δέν ἄφηνε τήν προσευχή καί τή μελέτη του.

Βγήκε νικητής καί χλεύαζε τήν ἀδυναμία καί τό σκοτάδι τοῦ διαβόλου.

Ἡ ἐξαίσια μορφή τοῦ Κυρίου, πού τόν συντρόφευε στόν σκληρό ἀγώνα του, ἦρθε νά τόν ἐπιβραβεύσει.

— Ἐσύ εἶσαι ὁ Χριστός, εἶπε, ὁ μονογενής Υἱός τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔνδοξος, ὁ πολυεύσπλαχνος, ὁ φιλόανθρωπος, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, τό οὐράνιο μύρο...

Μέ ὕμνος δοξολογοῦσε καί εὐχαριστοῦσε ὁ μακάριος Νήφων τό Θεό, πού τόν ἐπισκέφθηκε μέσα σέ ἄρρητη εὐωδία.⁶

Μένουμε στό σπίτι. Τό 'κλειδί' τοῦ ἐγκλεισμοῦ μας, εἶναι ἡ προσευχή.

Αὐτή, ὡστόσο, εἶναι καί ἡ ...δυσκολία μας.

Ὁ στάρετς Ἰωσήφ τῆς Ὀπτινα ἔρχεται νά συνδράμει:

«Μοῦ ζητᾶς νά σέ διδάξω πῶς ν' ἀποφεύγεις τό διασκεδασμό τοῦ νοῦ τήν ὥρα τῆς προσευχῆς. Γιά μᾶς τούς ἀμαρτωλοὺς εἶναι ἀδύνατο ν' ἀποφεύγουμε αὐτό τό διασκεδασμό. Πρέπει ὅμως νά προσπαθοῦμε νά συγκεντρώσουμε τό νοῦ μας καί νά τόν περιορίζουμε στά λόγια τῆς προσευχῆς, νά ἐμβαθύνει δηλαδή στό νόημα τῆς κάθε λέξης. Ἄς μὴν ἀπελπίζεται κανείς ἀπό τήν ἀκηδία καί τή σκληροκαρδία. Φτάνει

⁶ Ἔνας Ἀσκητής Ἐπίσκοπος, Ὁσίου Νήφων ἐπίσκοπος Κωνσταντιανῆς(κεφ. 46), Παράκλητος, 2004, 55-62.

νά αναγνωρίζει πώς είναι ανάξιος και ν' αγωνίζεται όσο μπορεί νά προσεύχεται . "Αν ή προσευχή του δέν είναι θερμή, δέ σημαίνει και πώς δέν είναι εύαρεστη στό Θεό. Μερικές φορές ή προσευχή αυτή μπορεί νά θεωρηθεί ως θυσία, αν ο άνθρωπος ταπεινώνεται και μέμφεται τόν έαυτό του μπροστά στό Θεό».⁷

Αυτό τό «είδος» του άθλήματος δέν είναι άποκλειστικό προνόμιο τών μοναχών:

«Είναι, άδελφοί μου, σέ όλους δυνατό, λέει ο άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος, όχι μόνο σέ μοναχούς, αλλά και στους λαϊκούς, τό νά μετανοούν πάντοτε και διαρκώς και νά κλαίουν και νά παρακαλούν τόν Θεό και μέ αυτές τίς πράξεις νά άποκτήσουν και όλες τίς υπόλοιπες άρετές. Και ότι αυτό είναι άληθινό, τό έπιβεβαιώνει μαζί μου και ο 'Ιωάννης τό χρυσό στόμα. Λέει πώς ένας πού θέλει, κι' αν άκόμη έχει γυναίκα και τέκνα, μπορεί όχι μόνο νά κλαίει καθημερινά και νά προσεύχεται και νά μετανοεί, αλλά και νά φθάσει στό τέλειο τής άρετής και νά λάβει Πνεύμα Άγιο και νά γίνει φίλος του Θεού».⁸

Η λεγόμενη «κοινωνική» ζωή - άκόμη και αν έπανέλθει μετά τήν έπιδημική καραντίνα - δέν είναι ο κανονικός τρόπος ζωής για τό χριστιανό:

«Μήν πολυνοιάζεστε και μή λυπάστε, αν δέν έχετε στενές σχέσεις μέ τούς γείτονές σας, πού δέν σέβονται τό Θεό, λέει ο άγιος Θεοφάνης ο Έγκλειστος. Είναι καλό και ώφέλιμο νά έπικοινωνούμε μέ τούς όμόψυχους άδελφούς, τούς πιστούς χριστιανούς, για νά βοηθάμε ο ένας τόν άλλο στό δρόμο τής σωτηρίας. Η έπικοινωνία και συνεργασία μας μέ τούς κοσμικούς ανθρώπους άς περιορίζεται στίς άναγκαίες βιοτικές ύποθέσεις. Και στήν περίπτωση αυτή, πάντως, αν μάς βλάπτουν ψυχικά, άς διακόπτουμε κάθε σχέση μαζί τους».⁹

«Άλλος σε κόσμος ψυχή, άναμένει»

Τελικά, ναί, μένουμε σπίτι! Δοκιμάζουμε τίς άντοχές μας. Τό πνευματικό θερμόμετρο μάς

⁷ Στάρετς 'Ιωσήφ τής Όπτινα, 1995, 168.

⁸ Κατήχ. 5.122-125.

⁹ Θεοφάνους Έγκλείστου, Χειραγωγή στην πνευματική ζωή, 2003, σελ. 168-9.

μετράει, περνάμε από άνευ προηγουμένου εξετάσεις, βλέπουμε πόσο τό σκαρί μας άντέχει και άν τά ξάρτια του καραβιού μας θά τά βγάλουν πέρα μέ τό θαλασσινό ταξίδι πού μάς περιμένει. Γιατί οί τωρινές "φουρτουίνες" είναι μιås χρήσεως και σύντομα θά γίνουν παρελθόν. Οί όρίζοντες μπροστά μας, τό ταξίδι κι ό προορισμός μας είναι πού μετράνε.

«Βάλε στην καρδιά σου τήν αναχώρησή σου, άνθρωπε, λέγοντας πάντα στον έαυτό σου: "Ίδού ό άγγελος βρίσκεται στή θύρα, αυτός πού έρχεται για μένα. Γιατί κάθομαι νωθός; Η άποδημία μου είναι αιώνια και δέν έχει επιστροφή". Πέρνα τή νύχτα σου μ' αυτή τή σκέψη· συλλογίσου την όλη τή μέρα. Κι όταν ή ώρα για τήν αναχώρησή σου έρθει, υποδέξου την μέ χαρά, λέγοντας: "Ελα ειρηνικά! Τόξερα πώς θά έρχόσουν και δέν άμέλησα τίποτα πού θά μου είναι χρήσιμο για τό δρόμο". Πάρε έφόδια για τό μακρύ ταξίδι σου, σοφέ άνθρωπε! Διώξε τό βάρος του ύπνου από τήν καρδιά σου, προσκεκλημένε! Έτοιμάσε τίς άποσκευές σου για τήν αναχώρηση, ταξιδιώτη! Η αύγή έφθασε, όδοιπόρε· γιατί κοιμάσαι; Σήκω κι έτοιμάσε τον έαυτό σου, ναύτη, πού πρόκειται ν' άπλώσεις τά πανιά στή θάλασσα! Σήκω κι έτοιμάσε τά ξάρτια του καραβιού σου, γιατί δέν ξέρεις ποιά ώρα ό άνεμος θά φυσήξει! Μακάριος αυτός πού μέ άγαθή έλπίδα περιμένει εκείνο τό γεγονός τό πλήρες μυστηρίου, στό όποίο κρύβονται τά θαυμάσια τής δυνάμεως του Δημιουργού!»¹⁰

Έκδότης: Αρχιεπίσκοπος Γ.Ο.Χ. Αθηνών & πάσης Ελλάδος Μακάριος
Έπικοινωνία: archbishopmakarios@gmail.com

¹⁰ Ίσαάκ ό Σύρος, Όμιλία 64 (μετάφραση από τό άγγλικό).